

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind", i Paludan-Müller, Fr.: *Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind*, udg. af CARL S. PETERSEN , 1909, s. 376. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-paludanm03-shoot-idm140319424786784/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind

og gennem hende kom hun i Forbindelse med Angelica Arnauld, Abbedisse i Nonneklosteret Port-Royal ved Paris, Hovedsædet for Jansenismen (en reformatorisk Bevægelse indenfor Romerkirken). Allerede som Barn var Marie Seguier i Besiddelse af et særligt religiøst Følelsesliv, hendes højeste Ønske var at blive Nonne, og da dette ikke tilbødes hende, overtalte hun en ung Slægtning til at tage en Plads for hende i et Kloster. Ganske ung blev hun gift med Louis-Charles d'Albert, Hertug af Luines, Storfalkmester af Frankrig (deres førstfødte døde i August 1645 „i en ung Alder“). De byggede sig et lille Slot (Vauxurier) paa Port-Royals Grund, men forelsbig maatte Hertuginde deltage i det selskabelige Liv i Paris, hun brugte alle Slags behændige Paafund for at slippe udenom, hvilket ikke altid lykkedes hende „trods den rørende Iver hun viste“. Hendes Mands hovmodige pragtelskende Slægt foresagte mere end én Gang at stikle paa hendes kristelige Ydmyghed, men hun lod sig ikke paavirke deraf og sagde „paa sin elskelige Maade, at hun meget gerne vilde have ønsket, at hendes Taburet kunde blive solgt, og at hun med Fornøjelse vilde staa op i Dronningens Nærverelse, naar der var saa mange Stakler, der ikke havde noget at sidde paa.“ Ekteparret fik 8 Børn; da hun gik i det Svangerskab, som kostede hende Livet, var det „som om det religiøse Liv modnedes hos hende med dobbelt Hast“. Hun hørte Kirkofædrene, især Augustin og Cyprian, og hun tog det Løfte af sin Mand, at de herefter vilde leve i et rent aandeligt Ægteskab. Den 13de September 1651 døde hun, efter at have født Trullinger til Verden, med de Ord (sm. Side 213 Linie 27) af Augustin paa Løben: „O! elske evigt, o! aldrig dø, o! leve altid“. Trullingerne døde en Maaned efter Moderen og blev nedlagte i samme Grav. Efter hendes Død giftede Hertugen sig igen med Anne de Rohan, med hvem han havde 7 Børn, og efter hendes Død med Marguerite d'Aligre, med hvem han ingen Børn havde. (Moret, *Le grand Dictionnaire historique*, I (1759), Side 276—77; Herm. Reuchlin, *Geschichte von Port-Royal*, I (1839), Side 565—66; C. A. Sainte-Beuve, *Port-Royal*, 3. ed., II (1867), Side 311—13; — som det ses af Efterskriften til „Sex Digte, 3. Udgave, 1872“, er det Reuchlins Bog, der er P.-M.'s Kiøde.)

Side 214 Linie 45: *Vesperklokke*] Aftenklokke (latin *vesper* = Aften).

Side 216 Linie 8: *Rad i Rad*] Række efter Række; om dens Brug af i se Anm. til 2det Binds Side 201 Linie 36.

Side 217 Linie 23: *Finis*] (latin) „Ende, Slutning“.

KAIN

Affattelsestid: ukendt; **udkom** den 21de Oktober 1861 sammen med „Paradiset“ (ikke optaget i nærvær. Udgave) og „Benedict fra Nursia og hans Anne“ under Titlen „Nye Digte“, trykt 2den Gang samme Aar (i „Nye Digte, 2det Oplag“), 3dje 1872 (i „Sex Digte, 3dje Udgave“), 4de 1879 (i „Poetiske Skrifter“ VII), 5te 1883 (i „Sex Digte, 4de Udgave“), 6te 1899 (i „Fire Digte“, Gyldendals Bibliotek), 7de 1902 (i „Poetiske Skrifter i Udvalg“ VII).

Nærværende Udgave gengiver Texten i Udgaven 1872, den sidste af Digteren selv besørgede.

Originaludgaven af „Nye Digte“ har følgende Tilfælgelse: „Professor Martin Hammerich, Frembringeren af skønne Værker, tilgives Bogen med Høflighed og Venskab.“

Manuskript: egenhændigt Trykmanuskript til Originaludgaven, med adskillige Rettelser og Ændringer, i det kgl. Bibliotek: Den Collinske Manuskript-samling No. 1942.

Emnet. Fri Digtning med Tilknævning til 1. Mosebog 1—17: „Og Adam kiendte sin Hustru Eva; og hun uddik, og fødte Cain, og sagde: jeg eier en Mand, som er Herren. Og hun blev ved at føde, nemlig hans Broder, Abel; og Abel blev en Faarhyrde, og Cain dyrkede Jorden. Og det hende sig, der en Tid var forløben, at Cain frembar et Madoffer til Herren af Jordens Frugt. Og Abel, ogsaa han bar frem af sin Hjerdes første Afslidning, og af deres Fedning; og Herren saae til Abel og til hans Madoffer. Men til Cain og til hans Madoffer saae han ikke; da blev Cain meget vred, og hans Ansigt falmøde. Og Herren sagde til Cain: hvi er du vred, og hvi er dit Ansigt falmet? Er det ikke saa? at dersom du gjer Godt, da er du behagelig, og dersom du gjer ikke Godt, da er Synden den, som ligger for Døren, og dens Attraa skal være til dig, og du, du skal herske over den. Og Cain talde med Abel sin Broder; og det hende sig, da de vare paa Marken, da opstod Cain imod Abel sin Broder, og ihjelslog ham. Og Herren sagde til Cain: hvor er Abel, din Broder? og han sagde: jeg veed ikke; mon jeg være min Broders Vogtere? Og han sagde: hvad haver du gjort? din Broders Blods Rast raaber til mig af Jorden. Og nu er du forbandet; frem for Jorden, som oplod sin Mund, til at tage din Broders Blod af din Haand. Naar du dyrker Jorden, skal den ikke ydermere give dig sin Fornuue; ustadig og flygtig skal du være paa Jorden. Da sagde Cain til Herren: min Misgjerning er større, end jeg kan bære. See, du haver drevet mig i Dag fra at være paa Jordens Kreds, og jeg maa skule mig for dit Ansigt; og jeg bliver ustadig og flygtig paa Jorden, og det vil skøe, hvo mig finder. slaaer mig ihjel. Men Herren sagde til ham: derfor, hvo som ihjelslaaer Cain, paa ham skal det hernes syvfold; saa satte Herren Cain et Teg, at ingen skulde ihjelslaae ham, som han fandt. Saa gik Cain ud fra Herrens Ansigt, og blev i det Land Nod, Østen for Eden. Og Cain kiendte sin Hustru, og hun uddik, og fødte Hanoek; og han bygde en Stad, og kaldte Stadens Navn efter sin Sønns Navn, Hanoek.“

I *Efterskriften* til „Sex Digte, 3dje Udgave, 1872“ siger P.-M.: „Kain maa, ligesom det fornågaende, Abels Død, forståes symbolsk og ikke historisk. Slutningen tilsigter ikke at lægge en ny Skyld paa den tilstrækkeligt Betyngede, men drøjer kun den uundgaaelige Consequens af fortsat Vrede mod Gud.“

Samtidens Dom. *Berlingske Tidende* 1861, No. 257: „Kain eller Vredens Barn“ er Pendant til det fortræffelige Digt af samme Forfatter: „Abels Død, der første Gang løstes i Heibergs *Urania* for 1845. Her er det Kains svileløse Flugt, der er skildret med en gripende Kraft, og man sees, hvorledes hans Brøde følger ham i Hølene, og hvorledes Anklageordet „Skyldig“ møder ham overalt, selv i hans trofaste Hunds Øine og paa hans nyfødte Tvillingebørns Pande. For ham er der ligesaa lidt Frelse, som der er Hvile, og hans Livs Historie har Digteren træffende udtalt i den allersidste Linie af Digtet: „Tabt for Gud, fortabt han gik“. — *Flyve-Posten* 1861, No. 323 (af P. C. Zahle): „Kain eller Vredens Barn“. Her føler Forf. sig friere og Versemaalet er heelt igjennem eensartet, men med noget kortere Linier, end Stoffet egentlig egner sig til. Ogsaa heri er der nogle mærkelige Vendinger, f. Ex. Side 132: „Disse Haab, bestandig omme“, ligesom Billedet S. 143, at Kain sidder og bider Negle, kan være psykologisk fortræffeligt, men ikke meget poetisk. Forf. tager Kainsmærket paa Panden bogstaveligt og lader der med læselig Skrift staae „Skyldig“, hvilken Paaskrift gaaer i Arv til hans Børn, idet der siges: „Blodskyldstraffen alt i Vuggen | Her de skyldfrie Spæde naaer“. Digtet ender med den trestesløse Tanke: „Og paa Flugt fra Naadens Vaie | Tabt for Gud, fortabt han gik“, hvilket jo her skal betyde, at han gik fortabt, medens Udtrykket som det staaer, kunde betyde noget mindre farligt, nemlig at han gik og følte sig fortabt. Denne hele Sag er jo ikke noget tiltalende Emne for en Digter, der har Andet at bruge sine Evner til, og som ved „Abels Død“ har vist, hvorledes han forstaaer at afkøbe hine Sagn en virkelig poetisk Side.

Her kan man sige, at „Kain eller Vredens Barn“, der ender med at gaa fortabt, staaer i en skærende Modstaaelse til Lucifers Anslag. Imidlertid er der ogsaa her fortræffelige Tanker, f. Ex. hvor der Side 189 tales om den „frie Bedrift“ at bygge Stæder, hvorom Kain siger: »Altsaa uden Herrens Naade | Livet dog man lære kane, en trodsig Ytring om Guds Længmedighed. — Folketets Avis 1861, No. 283: „Digtet „Kain, Vredens Barn“, der udmaler Brodermorderens Straf, er rigt paa poetiske Skjønheder, men det har i Slutningen en forunderlig Vending, idet Digteren paa Veien til Afrika lader ham blive „ørt af Galde“, faae Negernæse og Udhaar og sløves i Tanken. Han skal saaledes afensynlig gjøres til Storfader for den æthiopiiske Race; men da Kains Race blev udryddet ved Syndfloden, og da Sagnet gjør Noahs vanariede Søn Cham til Negerneens Storfader, saa veed vi ikke ret, om vi skal betragte denne Sammenblanding af Kains og Chams Skjøbn som forsætlig eller som en Distraktion“. — Nordisk Tidsskrift for Literatur og Kunst, udg. af L. Dietrichson, I (1868), Side 77: »Kain« er Natstykket, der paa den ene Side svarer med det nye forfattede Dagbillede [? »Paradiset«], dels og navnlig med Digterens ældre Arbejde: »Abels Død«, til hvilket det danner et bestemt Supplement: den Ondes Liv mod den Frommes Død. Og Kains Vandring er virkelig blevet et livfuldt Billede med dyb, forunderlig Skyggevirkning — især er det Øjeblik gripende, da han i Fadergheden har glemt sit Kainsmærke, og da pludselig opdager dets Spor paa de uskyldige Børns Pander. Fortabt gaar han atter ud paa sin vilde Flugt og hans Spor tabes — det er ligesom han er forspillet til den vandrende, evige Jøde, hvis Ende Digteren endelsteds har behandlet, og ejendommelig er den Tanke, at gjøre ham til de trælbundne Negeres Storfader: Synden avler Trældom.«

Side 219 Linje 3: *Vredens Barn*] Udtrykket er hentet fra Eph. 2, 3: „... Vantroens Børn; iblandt hvilke ogsaa vi alle forhen vandrede i vort Kjeds Begierligheder, og gjorde Kjødets og Lysternes Vilje, og var af Naturen Vredens Børn, som og de Andre.“

Side 221 Linje 1: *Kain*] maa af Hensyn til Versemaalene ligesom i „Abels Død“ (nærvær. Udgaves 1ste Bind Side 463 ff.) læses i to Stavelse.

Side 222 Linje 6: *Cheruben*] (hebraisk) Engel (med Flammesværd).

Side 222 Linje 11: *Ørdet „Skyldig“*] det „Tegn“, som Gud satte Kain, at ingen, som mødte ham, skulde slaa ham ihjel, opfattedes i den ældre Teologi som et Mærke, Gud havde sat paa Kain for at stemple ham som en Mand, der var hjemfalden til den Straf, Gud havde forkyndt ham, og som derfor intet Menneske maatte dræbe.

Side 222 Linje 39: *forgjette*] glemt; se Anm. til 1ste Binds Side 45 Linje 30.

Side 224 Linje 7: *svøm*] er den gamle Fortidsform af Udsagnsordet *svømme*, som paa P.-M.'s Tid forlængst var forsvundet af det levende Sprog, men som i Digtersproget var genindført af Oehlenschläger og efter ham bruges af andre af det 19de Aarhundredes Digtere.

Side 225 Linje 36: *Hørn*] den ældre Form for *Hørne*, se Anm. til 1ste Binds Side 74 Linje 17; findes atter Side 230 Linje 30.